

УДК 336.741.222

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2020-5.24>

Товмасян В.Р.

кандидат економічних наук,
докторант кафедри економіки, екології та практичного підприємництва,
ПВНЗ «Європейський університет»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1802-8939>

Єрешко Ю.О.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9161-8820>

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

У статті проведено дослідження організаційно-економічних засад модернізації фінансової політики підприємства нього з використанням методології переходу від загального до конкретного, тобто – від осягнення сутності модернізації в широкому сенсі, до формулювання її в розрізі прикладної основи в системі розробки фінансової політики економічного суб'єкта, адекватної сучасним умовам господарювання. Доведено, що модернізаційним мотивом не завжди виступає надміру часто описуване вітчизняними науковцями «прагнення трансформацій і інноваційності», або ж закальковане і, буквально, закарбоване вже у вітчизняну науку «сталого розвитку», в своїй більшості, осучаснення є вимогою відповідати кабалістичній «релігії прогресу» і безжальності розвитку в його еволюційному аспекті з позиції або виживання найсильнішого, або пристосування до нових умов життєдіяльності. Обґрунтовано концепцію агерентної сутності явищ і процесів, яка дозволяє їх дослідження в процесі практичної реалізації, імплементації та взаємодії з іншими системами та їх елементами. Визначено, що агерентна сутність фінансової політики підприємства виявляється у імперативно-диспозиційному прояві її в якості інструменту фінансового менеджменту, що в процесі реалізації своїх функцій, не тільки втілює управлінську сутність останнього, а і приводить у відповідність всі ланки і складові підприємства, виступаючи, тим самим, узгоджувальним елементом цієї складної багатоаспектної системи.

Ключові слова: фінансова політика підприємства, модернізація, прогрес, інновація, економічна сутність, агерентна сутність, криза, циклічність, розвиток, криза COVID 19, модернізаційний мотив.

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC FOUNDATIONS OF THE ENTERPRISE FINANCIAL POLICY MODERNIZATION

Tovmasian Vahan

Private Higher Educational Institution "European University"

Yereshko Julia

National Technical University of Ukraine
"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

The article studies the organizational and economic principles of the enterprise financial policy modernization using the methodology of transition from general to specific, i.e. – from understanding the essence of modernization in a broad sense, to its formulation in the context of an applied basis in the system of developing the financial policy of an economic entity, adequate to its modern business conditions. It was proven, that the modernization motive is not always the "striving for transformation and innovation", which is too often described by domestic scientists, or is hardened and, literally, already imprinted in the domestic science the "sustainable development", for the most part, modernization is a requirement to respond to the Kabbalistic "religion of progress" and the ruthlessness of development in its evolutionary aspect from the position of either the survival of the fittest, or adaptation to new conditions of life. The concept of the agerent essence of phenomena and processes is substantiated, which allows their research in the process of practical exercise, implementation and interaction with other systems and their elements. It is determined that the agerent essence of the enterprise financial policy becomes apparent in its imperative-dispositional manifestation as a tool of financial management, which in the process of implementing its functions, not only embodies the managerial essence of the latter, but also matches and brings into line all parts and components of the enterprise, acting, thereby, as the harmonizing element of this complex multi-aspect system. The input parameters of the system are the modernization needs (both financial policy and the enterprise as a whole), on the basis of which the financial management of the company determines the policy imperatives, which, in turn, are dispositions for the structural elements of the enterprise, that is, the determinants of the possible (permitted), mandatory and prohibited

behaviour (actions, deviations) of the elements of the system in the decision-making process, established in the order of implementation of financial policy. The financial policy disposition is implemented as a set of decision algorithms, respectively: alternative and non-alternative, developed expediently to the needs of financial policy modernization, based on the current state and needs of the enterprise.

Keywords: *enterprise financial policy, modernization, progress, innovation, economic essence, agerent essence, crisis, cyclicity, development, COVID 19 crisis, modernization motive.*

Постановка проблеми. Поточні глобалізаційні процеси загострюють стохастичність ринкової кон'юнктури і посилюють прояви нестабільності рівня ділової активності як конкретного господарюючого суб'єкта, так і економіки в цілому, одночасно опосередковуючи актуальність модернізації їх фінансової політики, що забезпечує їх вимушений розвиток як реакцію на швидкозмінні поточні умови господарювання.

Циклічна поступовість розвитку проявляється у логічній зміні його шаблів, кожен з яких є базою і передумовою наступного і, водночас, кожен перехід до наступного вимагає модернізації всієї сукупності продуктивних сил (в розрізі суспільного розвитку) або деяких елементів системи (з позиції циклічності господарюючого суб'єкта, галузі тощо). Дана причинно-наслідкова взаємозалежність дістала найбільш якісного висвітлення в теорії Довгих хвиль М. Кондратьєва [1]. Саме він обґрунтував логічний зв'язок модернізації з розвитком – кожна нисхідна хвиля виступає передумовою висхідної і завершується модернізацією, – запропонувавши вважати технічну революцію «тягловою силою» циклу.

Дія універсального закону кон'юнктури М. Кондратьєва пояснює модернізаційний мотив: по суті, кожна криза вимагає пошуку шляхів її подолання, зазвичай заснованих на структурній оптимізації; мінімізації витрат і підвищенні економічної ефективності (modernize to economise); створенні унікальних конкурентних переваг, зокрема, з метою отримання монопольного становища на ринку; створенні сировинних субститутів тощо – тобто, саме криза є важелем інновацій.

Сучасна криза, викликана пандемією Covid-19 не є виключенням: за даними платформи COVIDinnovations [2], започаткованої ресурсом TrendWatching, на сьогодні існує понад 1000 інноваційних рішень і модернізаційних процесів в різних галузях економіки, направлених на пом'якшення її наслідків. Так, британський стартап Arrival запускає нові електричні автобуси, що допомагають дотримуватись соціальної дистанції; аеропорт Вільнюса використовує тимчасово вільні паркінги як площу для автомобільного кінотеатру; JetBlue і United Airlines реалізують страви бортового меню через інтернет авіамандрівникам, що ностальгують за подорожами; аеропорт Пітсбурга починає використовувати автономних роботів з ультрафіолетовим світлом для знищення мікробів; американська ІТ-консалтингова компанія Altoros запускає систему масового температурного скринінгу для виявлення COVID за допомогою теплових камер та ІІІ; заклади харчування і супермаркети масово переорієнтуються на доставку замовлень, а нідерландська ініціатива Roodkarpe підтримує місцеві ринки та кафе, пропонуючи безкоштовні доставки, що проводяться громадою і амстердамська компанія HERE Technologies допомагає малому бізнесу безкоштовно розробити власні маршрути доставки; конференції і симпозіуми переміщу-

ються у кіберпростір з використанням платформ Zoom, GoogleMeet, Crowdcast, WebEx та ін.

Таким чином, поточна криза загострює модернізаційні мотиви компаній і економік світу, опосередковуючи, тим самим, й модернізацію їх фінансових політик як реалізаційних інструментів розвитку, в розрізі їх специфічної адекватності поточним фінансово-економічним потребам економічних суб'єктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теорії розвитку, прогресу і модернізації дістали ґрунтовного висвітлення в працях широко кола вчених, зокрема класиків економічної думки: Ксеновонта, К. Маркса, Г. Гегеля, О. Конта, Е. Тоффлера, М. Вебера, М. Кондратьєва [1], М. Блауга, Е. Дюркгейма, Й. Шумпетера тощо.

Водночас, існуючому науковому доробку бракує розуміння сутності та організаційних основ модернізації фінансової політики підприємства, що, в свою чергу, виступає однією з організаційних основ модернізації, власне, господарюючого суб'єкта і, як наслідок, економіки в цілому.

Постановка завдання. Для розуміння економічної природи модернізаційного процесу і його місця в системі фінансового менеджменту підприємства, необхідним видається формування системи знань і уявлень про нього з використанням методології переходу від загального до конкретного, тобто – від осягнення його сутності в широкому сенсі, до формулювання її в розрізі прикладної основи в системі розробки фінансової політики економічного суб'єкта, адекватної сучасним умовам господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Модернізація як концепт означає буквально «осучаснення», а в загальноприйнятому широкому розумінні – перехід від традиційного типу господарювання й організації суспільства до «модерного» [3, с. 151], заснованого на науці, техніці, індустріалізації, демократії [4], де за двома першими закріплюється роль основних виробничих факторів, а відповідно, – основою генерації додаткової вартості стає інтелектуальний капітал, що опосередковує посилення потреби у «якісній» і своєчасній інноваційній діяльності економічних суб'єктів.

За П. Штомкою, термін міцно асоціюється з сукупністю прогресивних змін і є «синонімом сучасності» або «комплексом трансформацій» в будь-якій сфері діяльності суспільства: економічній; політичній; культурній тощо [5, с. 170–171]. Одночасно, існує думка, що «модернізація» означає спробу наздогнати розвинені економічні елементи або системи слабшими від них (обидва твердження належні різним типам модернізації в класичній парадигмі). Ретроспективний підхід до тлумачення даного явища наполягає на безперервно-циклічному характері даного процесу: «який, почавшись чи то революцією у Нідерландах 1580 р., чи то англійською революцією 1642 р., чи навіть французькою революцією 1789 р., досі ще не завершився»

[6]. Вона охоплює всі сфери прояву соціуму: економіку, політику і культуру, а історичними її проявами можна справедливо вважати, зокрема, промислову революцію, встановлення конституційного ладу і загального виборчого права, Реформацію, Пізнє Відродження і Просвітництво.

Разом з тим, незалежно від мотиву, складності системи або шабля її розвитку, на наш погляд, *модернізація* – завжди інтелектуальна трансформація системи або її елементів, що означає розвиток опосередкований широким спектром змін, що підтверджується влучним висловлюванням: «Модернізація – це творчо-перетворююча функція розвитку» [7, с. 39].

Світова наукова думка акумулювала значний науковий доробок з модернізаційних концепцій і спроб тлумачення сутності даного процесу. Класична парадигма модернізації описана К. Марксом, О. Контом, М. Вебером, Е. Дюргаймом та ін. асоціює даний процес з формуванням індустріального суспільства внаслідок тотальної трансформації виробничих відносин і факторів, методів і способів господарювання, по суті, всієї сукупності елементів соціо-економічної системи. Так, модернізація є синергією широкого спектру процесів: урбанізація; індустріалізація; демократизація; раціоналізація; «онаучнення»; спеціалізація і диференціація; освіта тощо і означає «осучаснення» суспільства, системи, її елементів. Як зазначено вище, класична концепція поділяє модернізацію на первинну (або органічну) – створення нових виробничих факторів і способів організації праці – «модернізацію першопрохідників» і вторинну (неорганічну) – «навздогін лідерам» країнами третього світу з метою усунення технологічного лагу. Таким чином, первинна модернізація очевидно і міцно асоціюється з концептом інновацій. Особливістю вторинної модернізації, на наш погляд, може бути логічна «константна вторинність» і нижча ефективність не лише з точки зору своєчасності, а і з позиції збереження лідерами конкурентних переваг: так, переважна більшість нововведень і розробок свідом та добровільно переданих/проданих менш розвиненим країнам завжди логічно залишатимуться «вторинними» для модернізаційних лідерів. Конкурентна свідомість не дозволить передачі первинних модернізацій до їх повного впровадження або заміни новітнішими, утворюючи циклічну «константну вторинність» для можливих наступних власників. Класична парадигма в поєднанні з ретроспективним підходом до осмислення сутності модернізації дозволяє екстраполювати її на сучасність, де модернізаційні цикли у своїй безперервній наступності співпадати-муть з послідовною зміною Світовою економікою техніко-технологічних укладів.

«Концепція модернізації» як сформульований термін потрапляє у науковий вжиток на початку ХХ ст. з формулюванням Х. Ортега-і-Гассетом «некласичної» теорії «широких мас», згідно якої, модернізацією опосередковані соціальні перетворення, внаслідок яких більшість країн Європи опинились в руках широких мас населення – більшовиків, нацистів тощо, що в результаті призвело до регресу і встановлення тоталітарних та авторитарних режимів [8]. Таким чином, на думку автора, супутні модернізації урбанізація, загальна освіта, демократизація тощо призводять до формування «масового» індивіда на ряду з масовим

виробництвом знань, одягу, книжок, преси і одночасним деконструктом індивідуальності та моральних цінностей, по суті, стандартизації особистості, і призводять до перенесення самоствердження у політичну площину з уніфікованою ідеєю влади заради влади. Зрештою, заміна «масами» елітарних кіл призводить не лише до «тотального плебейства і несмаку у мистецтві», а і до «повного одержавлення життя».

З середини ХХ ст. радикальна зміна геополітичної мапи Світу призвела до переосмислення сутності модернізації і ролі у ній розвинених країн і нових, що з'явилися внаслідок II Світової війни і деколонізації європейських імперій. Сутність модернізації зводилась до висхідного переходу від традиційної до сучасної економіки, який урівнювався авторами концепту з розширеним відтворенням, а її об'єктом виступав соціально-економічний розвиток країн Азії, Африки та Латинської Америки [9]. Водночас, Е. Бауман та С. Гантінгтон наголошували на тому, що науково-технічний прогрес не виключає деяких елементів традиційності у сучасному суспільстві, а саме авторитаризм здатен вирішити основний конфлікт модернізації, що полягає у складності мобілізації суспільства і швидкому перерозподілі ресурсів в умовах поступової трансформації соціо-економічних відносин [10], а концепції модернізації визначалися останнім як альтернатива комуністичним теоріям трансформації. До прикладу, «радянська модернізація» характеризувалась не відмовою від елементів традиційності, а, радше, їх підміною (формування образу позитивного герою – представника робочого класу з використанням медіа та кіноіндустрії, літератури, живопису, скульптури тощо. Радянський модерн створював нові традиції на заміну старих: цілий пласт соціальної і культурної спадщини, що, як не парадоксально, вважається сьогодні деякими представниками сучасного українського суспільства традиційним), або утруванням (акцентування уваги на деяких культурних особливостях і традиціях народів радянських республік і їх гіпертрофуванням з метою деконструкту національної свідомості і посилення уніфікованості радянського громадянина).

Кінець 80-х років ХХ ст. знаменує нові геополітичні зміни у Світі і теорії модернізації (на даному етапі вже пострадянських і посткомуністичних економік) повертають свою актуальність. Даний етап розвитку сучасних модернізаційних концепцій дістав назву «модернізація в обхід модерніті» (modernization without modernity), а головним напрямом стали концепції соціально-політичного та економічного розвитку, що формувалися на переконаннях про можливість сталого розвитку, заснованого на збереженні соціокультурних традицій без нав'язування «чужих взірців і прикладів» [11].

Таким чином синтез і сублімація сучасних концепцій модернізації змістовно розширюють класичні первинну і вторинну, класифікуючи типологічно:

– ендогенну – таку, що здійснюється автономно і джерелом модернізації є власне система, яка її ініціює. Така модернізація забезпечує позицію «першопрохідника» і є передумовою досягнення системою всієї сукупності переваг лідера інновацій;

– екзогенну – базується на імітації інновацій, наслідуванні і запозиченні як методологічної бази імпортозаміщення технологій та інноваційного продукту;

– змішану – відбувається в результаті передачі передового досвіду і наступній їй самостійній реалізації отриманих інновацій. Така модернізація майбутньому може сприяти переходу до ендегенного типу внаслідок освоєння набутих технологій і розробки на їх основі нових модернізаційних елементів адекватних даній конкретній системі з врахуванням її особливостей і закономірностей розвитку.

Модернізація як концепт тісно асоціюється рядом дослідників з розвитком і прогресом. Дійсно, концепція прогресу визнається наріжним каменем і основною теоретичною передумовою Модерну [12]. Концепція прогресу епохи Модерну радикально відрізнялася від її античних (Ксенофонт, Лукрецій) і середньовічних (Аврелій Августин) версій, перш за все, тим, що, за висловом Р. Козеллека, в цей історичний період поняття «прогрес» було «цілеспрямовано відкаліброване» з метою врахування нових видів досвіду і включало в себе «часовий концепт перспективи» з акцентуванням на «трансперсональний суб'єкт дії», проявляючи себе «знову і знову як на рівні мови спілкування, так і на рівні мови політичної і наукової» [13; 14]. Вся сукупність теорій прогресу характеризується полемічною особливістю. Так, для О. Конта прогрес являв собою «наукову ідею», поступальний розвиток людства, «звільненого від пут релігії і старих феодальних традицій» і саме тому, на думку філософа він був логічно неможливим в античну добу [15]. Разом з тим, ідеї філософів доби Просвітництва сформували, по суті, «релігію прогресу» в межах ліберально-соціалістичної ідеології, що досягла свого піку в епоху англійської індустріальної революції. Так, за період свого існування, трактування концепції прогресу знаходяться в триваючій діалектичній протиставності між ідеалізованим універсалістсько-інституційним агностичним уявленням про суспільний розвиток в переході від трансцендентного до іманентного і квазі-релігійного вірою у всезагальний неминучий прогрес.

Універсальність категорії «прогрес» з точки зору відображення ним сукупності трансформаційних перетворень світу і суспільства ставляться під сумнів М. Блаугом : «Що є прогрес або зростання знання?», «Немає значення, чи був Джеймс Джойс краще за Джеффри Чосера або чи є Барток поліпшенням Бетховена; вони можуть бути витонченішими з технічної точки зору, однак з естетичної – вони не краще і не гірше, – вони просто різні» [16]. Так, на думку видатного економіста, прогрес як концепт стосується радше соціально-економічної сфери життєдіяльності суспільства і не охоплює всі його прояви в сукупності, а Т. Адорно ставить під сумнів реальність навіть соціального прогресу [17].

Модернізація і прогрес характеризують розвиток з різних функціональних аспектів розрізів: так перша описана нами вище як «творчо-перетворююча функція розвитку», а другий сутнісно характеризує процес з точки зору направленості. Категорія «розвиток» стосується лише якісних змін системи або її елементів, трансформацій її внутрішньої структури, невідворотних у своїй сутності і поступальних у своєму характері. Універсальність «розвитку» як концепту доведена Г. Гегелем в рамках «Систематичної теорії діалектики», а механізмом його реалізації і його джерелом є боротьба і подолання протиставностей в їх суперечливій єдності.

Розвиток являє собою універсальну властивість матерії, всезагальний принцип існування систем, що одночасно виступає основним засобом пізнання, способом пояснення їх виникнення і перетворення.

Модернізація, з якісної позиції всеохоплюючого процесу, змінює поведінку індивідів, трансформуючи їх, формуючи новий тип особистості – особистості сучасної, на протигагу традиційній. На думку Е. Дюркгейма, в традиційному суспільстві людина не набуває властивостей особистості через відсутність характеристик індивідуальності та автономності, по суті, первісна спільнота являє собою механічну солідарність людей у їх сутнісній і функціональній totoжності, одноманітності їх способу життя, однорідній схематичності традицій і вірувань, уніфікованості мислення, а відповідно властивого певного ряду повторюваних одноманітних дій. У такому контексті модернізацію суспільних відносин він тлумачив як перехід до органічної спільноти людей, яка ґрунтується на їх розбіжності, диференціації функцій і пов'язаних з нею діяльності та ціннісних орієнтацій. Внаслідок модернізації відбувається відхід від всеохоплюючої недиференційованої приналежності індивіда до конкретного колективу, заміна безпосередніх стосунків опосередкованими, родинних – нормальними і статуарними, відносин особистої залежності функціональним розподілом праці тощо [18].

Екстраполяція Гегелевого діалектичного тлумачення розвитку дозволяє можливість формування структурованого уявлення про модернізацію особистості в контексті модернізації як всезагального явища. Так, поштовхом другої є спроба переходу першої в стан іманентності і на основі отриманого знання і досвіду, перетворення системи з одночасною власною трансформацією. Таким чином відбувається перехід від «традиційної людини-неіндивіда» до сучасної особистості з формуванням свідомості, а реалізація свідомості в результаті модернізації особистості призводить до поступової модернізації навколишнього середовища і одночасно є причиною девелеперної циклічності даного процесу. В процесі модернізації засобів виробництва відбувається логічна модернізація свідомості – вона набуває властивостей цілеспрямованості, а відтак, перетворюється в свідомість управлінську і сприяє подальшій модернізації, а відповідно, є одночасно джерелом і механізмом розвитку.

На наш погляд, будь-яка система набуває не лише економічної сутності, а і агерентної (від лат. *agere* – дія, прояв, реалізація). Перша виявляється у її функціях, друга – в процесі практичної їх реалізації, імплементації та взаємодії з іншими системами та їх елементами. Для досягнення агерентної сутності «політики» належить дослідити її в розрізі процесної системи, з її імперативами, критеріями, факторами впливу, закономірностями, механізмом, результатами тощо.

Категорія «політика» запозичена економікою і менеджментом з філософії та публічного права, і в міру притаманної українській мові лексичної неоднозначності, описаної вище, дозволяє аналіз з позиції загального, одиничного і конкретного категорій «polіcy» та «polіtics», що допускає припущення про доцільність використання відповідного категоріального апарату виходячи із загального обох систем, зокрема методів їх реалізації.

Застосування імперативного методу перетворення і регулювання систем використовується широким загальном наукам і їх відгалуджень (економікою зокрема):

- імператив (в юриспруденції) – обов’язковість. Наприклад імперативна норма (обов’язкова норма);

- імператив (в філософії) – безумовне моральне веління; категоричний імператив Канта – загальний усеохоплюючий моральний закон, внутрішньо притаманний кожній людині;

- імператив (в лінгвістиці) – наказовий спосіб дієслова [19];

- імператив (в економіці) – обов’язковий, об’єктивно зумовлений принципами поведінки суб’єктів економічних систем, напрямів, форм і методів господарювання, механізмів, інструментів і засобів їх реалізації, що мають обов’язковий характер і використовуються відповідно до чинного правового поля [20, с. 242].

Імперативний (лат. *imperativus* – владний, від лат. *impero* – наказую) метод заснований на обов’язковості та безумовності, – це метод владних приписів (наказів), який заснований на відносинах субординації (підпорядкування) одних суб’єктів іншим [19]. Разом з тим, диспозитивний метод залишається, переважно, інструментарієм в межах правового регулювання. Водночас, на думку М. Матузова, імперативний і диспозитивний методи тісно взаємопов’язані і діють у поєднанні на основі своїх особливостей [21, с. 354].

Диспозитивний метод – як метод правового регулювання, передбачає впорядкування суспільних відносин за допомогою дозволів, які передбачають вільну саморегуляцію суб’єктами власної поведінки, на основі принципів права. В даному методі більша перевага надається дозволу, а не зобов’язанню та заборонам, в такому випадку учасники суспільних відносин можуть відступати від визначених у правових актах варіантів поведінки, і самі можуть вирішувати свою роль участі в таких відносинах, а право визначає лише найважливіші моменти їх взаємодії. Диспозитивний метод ґрунтується на рівноправності і незалежності сторін однієї від одної, він передбачає вільну саморегуляцію суб’єктами своєї поведінки, але встановлює межі і процедури такої саморегуляції [19].

На перший погляд, імперативний і диспозитивний методи управління знаходяться у деякій протиставності, оскільки перший означає доктринальне слідування наданим вказівкам, а другий, здається, означає свободу вибору. Однак, в основі останнього лежить принцип диспозиції, що означає керуване волевиявлення в межах, встановлених нормами і правилами. Так, диспозицію розуміють як дозволена (можлива), обов’язкова (необхідна) або заборонена (неприпустима) поведінку суб’єкта [19].

Тобто, сутнісно вона виявляється реалізацією імперативу в межах визначених (ним) дій – алгоритмів. Причому, диспозицію класифікують як [19]:

- альтернативну – надає суб’єкту декілька можливих варіантів поведінки;

- безальтернативну – пропонує суб’єкту лише один варіант поведінки.

Звідси, можна припустити, виходячи із описаної нами у [22] економічної сутності фінансової політики підприємства як цілеспрямованої діяльності, направленої на прийняття відповідальних рішень стосовно управління фінансами з метою досягнення та збереження фінансової стабільності, економічної безпеки і сталого розвитку підприємства та розробленого нами порядку її імплементації на основі розробки алгоритмів прийняття рішень, що її агерентна сутність виявляється у імперативно-диспозитивному прояві її в якості інструменту фінансового менеджменту, що в процесі реалізації своїх функцій, не тільки втілює управлінську сутність останнього, а і приводить у відповідність всі ланки і складові підприємства, виступаючи, тим самим, узгоджувальним елементом цієї складної багатоаспектної системи (рис. 1).

Вхідними параметрами системи виступатимуть потреби модернізації (як фінансової політики, так і підприємства в цілому), на основі яких фінансовим менеджментом компанії здійснюється визначення імперативів політики, які, в свою чергу, є диспозиціями для структурних елементів підприємства, тобто – детермінантами можливої (дозволеної), обов’язкової і забороненої поведінки (дій, відхилень) елементів системи в процесі прийняття рішень, встановленої в порядку імплементації фінансової політики. Диспозиція фінансової політики реалізується як комплекс алгоритмів рішень, відповідно: альтернативних і безальтернативних, що розробляються доцільно потребам модернізації фінансової політики, виходячи з поточного стану і потреб підприємства (рис. 2).

Трансформована модерна управлінська свідомість опосередковує якісне перетворення політичного процесу, тобто модернізацію менеджменту, незалежно від мотивів і цілей компанії, відсутності чи наявності бажання/можливості відповідати вимогам сучасності

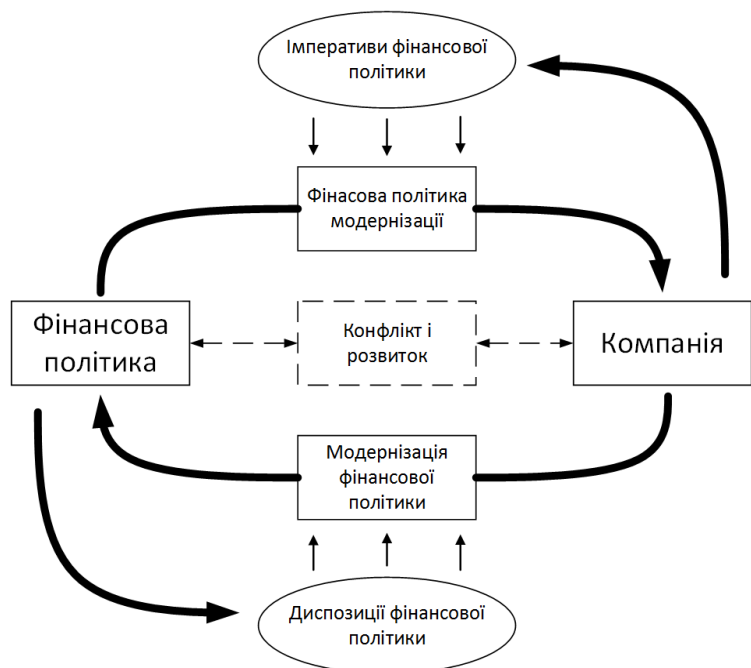

Рис. 1. Агерентна сутність фінансової політики підприємства

Джерело: розроблено автором

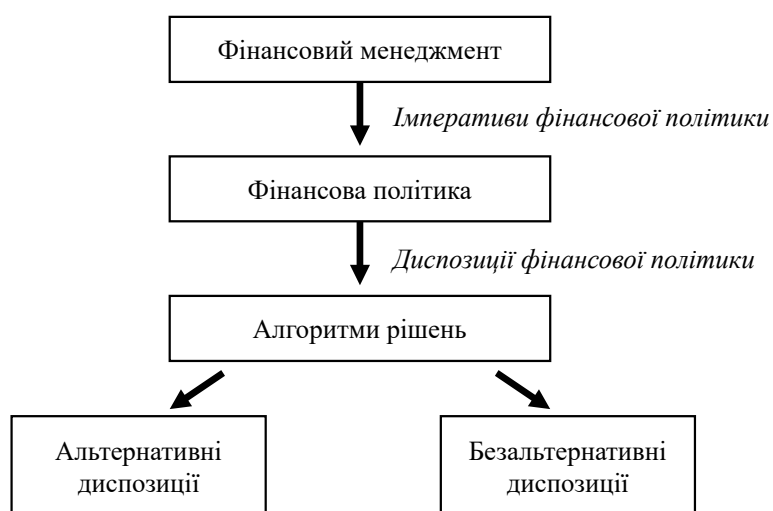

Рис. 2. Процесне виявлення агерентної сутності фінансової політики підприємства

Джерело: розроблено автором

(в широкому сенсі) з точки зору переходу до інноваційного типу розвитку.

Модернізація управління, на наш погляд, найперше має відповідати «модерному» – сучасному стану господарюючого суб'єкта. І, хоча, загальні тенденції якісної трансформації продуктивних сил суспільства опосередковують осучаснення системи менеджменту в цілому, модернізація конкретної системи управління має відбуватись виходячи із поточних потреб відповідного підприємства, що не заперечує модернізацію менеджменту як явища всезагального, а радше, виступає конкретним в системі елементів.

Так, управлінська модернізація є осучасненням системи менеджменту одночасно: загальним – з точки зору тенденційності поточного шаблю економічного розвитку і конкретним – з точки зору «сучасних», вірніше, своєчасних управлінських рішень для даного господарюючого суб'єкта. В такому випадку, для набуття даною модернізацією властивостей розвитку, вона має одночасно задовольняти вимогам загального і конкретно, відповідно перебуваючи у діалектичному протиріччі і опосередковуючи характеристику поступальності даного процесу. Так, «суб'єктивна модернізація» з позиції потреб конкретного підприємства вимагає «модернізації об'єктивної», а друга в свою чергу дає можливість здійснення першої, а обидві у своїй, властивій їм природній протиставності, формують підґрунтя циклічної поступальності в розвитку системи менеджменту.

Модернізаційним мотивом не завжди виступає надміру часто описуване вітчизняними науковцями [23–25] «прагнення трансформації і інноваційності», або ж закальковане і, буквально, закарбоване вже у вітчизняну науку «сталого розвитку», в своїй більшості, осучаснення є вимогою відповідати кабалістичній «релігії прогресу» і безжальності розвитку в його еволюційному аспекті з позиції або виживання найсильнішого, або пристосування до нових умов життєдіяльності. Е. Тоффлер писав: «щоб вижити, щоб уникнути того, що ми назвали майбутнім потрясінням, людина повинна стати нескінченно більш пристосованою та здатною, ніж будь-коли раніше. Ми повинні шукати абсолютно нові шляхи, щоб «закріпити» себе, адже всі старі корені – релігія, нація, громада, сім'я чи професія – зараз тремтять під ураганом, що спричиняється прискоренням. Більше не ресурси обмежують рішення, – це рішення створює ресурси» [26].

Висновки. Викладена нами вище класична парадигма модернізації обґрунтовує потребу використання (за можливості) підприємством первинного або ендогенного типу модернізації, що одночасно вирішує завдання менеджменту в розрізі посідання/збереження лідерських позицій, формування конкурентних переваг, скорочення витрат грошових ресурсів і часу, нівеляції часових і функціональних лагів системи. Також, за неможливості/недоцільності (з різних причин) імплементації першого, раціональним є використання змішаного типу, що може дозволити перехід до ендогенного типу на його основі в майбутньому. Вибір екзогенного типу модернізації загрожує перетворенням модернізаційного процесу на «петлю вторинності» з інертним рухом навздогін лідерам інновацій внаслідок логічної їх переваги.

Розуміння модернізаційного процесу з позиції конкретного дозволяє формулювання модернізаційного мотиву компанії, а відтак, виступає передумовою формування в майбутньому дієвої специфічної фінансової політики, адекватної її поточним потребам і умовам господарювання. Таким чином, формуючи підставу для подальших досліджень в розрізі імплементації фінансової політики підприємства на засадах її актуальної модернізації. А, досягнення агерентної сутності фінансової політики дозволяє зрозуміти її в дії, в розрізі її прояву, впливу на керовану систему, а відтак – здійснювати адаптивне її коригування в процесі імплементації.

Список використаних джерел:

1. Кондратьев Н.Д., Опарин Д.И. Большие циклы конъюнктуры. *Вопросы конъюнктуры*. 1925. № 1 (1). С. 28–79.
2. COVID Innovations : веб-сайт. URL: <https://www.covidinnovations.com> (дата звернення: 12.10.2020).
3. Eisenstadt S. N. Tradition, change, and modernity. John Wiley & Sons, 1973.
4. Лук'янець В.С., Соболев, О.М. Філософський постмодерн. Київ : Абрис, 1998. С. 205–266.
5. Штомпка П. Социология социальных изменений / пер. з англ. А.С. Дмитриева. Москва : Аспект Пресс, 1996. 415 с.
6. Політичні зміни в Україні в контексті трансформаційної і модернізаційної парадигм: порівняльний аналіз / Михальченко М.І. та ін. *Сучасна українська політика: Аналітичні доповіді Ін-ту політ. і етнонац. дослід. ім. ІФ Кураса НАН України*, 2008. С. 7–88.
7. Михальченко Н.И. Украинское общество: трансформация, модернизация или лимитроф Европы? Киев : институт социологии НАНУ, 2001. 440 с.

8. Ортега Х. Восстание масс. Litres, 2020.
9. Apter D.E. *Some conceptual approaches to the study of modernization*, 1968. No. JA66 A6.
10. Huntington S.P. *Political order in changing societies*. Yale University Press, 2006.
11. Підгорний К.Ю. Теорії модернізації: проблеми ефективної типологізації. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія "Питання політології"*. 2009. № 861. С. 35–42.
12. де Бенуа А. «Коротка історія ідеї прогресу»: веб-сайт. URL: <https://firtka.if.ua/blog/view/korotka-istoria-idei-progresu-19804> (дата звернення: 12.10.2020).
13. Гуторов В.А. О некоторых тенденциях интерпретации концепции прогресса в современной социальной теории. *Вопросы философии*. 2017. № 12. С. 33.
14. Koselleck R., Presner T.S. *The practice of conceptual history: Timing history, spacing concepts*. Stanford University Press, 2002.
15. Eisen S.. Herbert Spencer and the spectre of Comte. *Journal of British studies*, 1967. № 7(1), 48-67. DOI:10.1086/385544.
16. Blaug Mark. Is There Really Progress in Economics. Boehm, Stephan, Gehrke, Christian, Kurz, Heinz D., Sturn, Richard (eds.). *Is There Progress in Economics? Knowledge, Truth and the History of Economic Thought*, Edward Elgar, Cheltenham, Northampton MA, 2002. Pp. 21–44.
17. Кульчицький С.В. Історичний процес. Прогрес. Енциклопедія сучасної України : у 30 т. / ред. кол. І.М. Дзюба та ін. НАН України, НТШ, Координаційне бюро енциклопедії сучасної України НАН України. Київ, 2003–2019.
18. Дюркгейм Э., Говман А.Б., Сапов В.В. О разделении общественного труда. Канон, 1996.
19. Wikipedia «Імператив»: веб-сайт. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Імператив> (дата звернення: 12.10.2020).
20. Рудь Ю.Л. Особливості створення імперативів всеосяжного розвитку національної економіки. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 22. URL: http://bses.in.ua/journals/2017/22_2017/55.pdf.
21. Малько А., Матузов Н. Теория государства и права. Litres, 2020.
22. Ерешко Ю.О., Товмасян В.Р. Теорія фінансової політики підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*, 2020. № 15-16 (63). С. 63–68. DOI: 10.32702/2306-6814.2020.15-16.63.
23. Бабчук С.М. Визначення напрямків модернізації існуючих автоматизованих систем управління технологічними процесами, які розміщені у вибухонебезпечних зонах. *Міжнародний науково-технічний журнал "Вимірювальна та обчислювальна техніка в технологічних процесах"*. 2014. № 2. С. 103–107.
24. Хомутенко А.В. Сутність та передумови інституціональної модернізації управління державними фінансами України. *Економіка та держава*. 2018. № 1. С. 91–96.
25. Гончарук Н.Т., Прудіус Л.В. Модернізація державної служби та управління людськими ресурсами в Україні. *Аспекти публічного управління*. 2018. № 1-2 (6). С. 42–51.
26. Toffler A. *Future shock*. Sydney. Pan, 1970.

References:

1. Kondratyev. N.D., Oparin. D.I. (1925) Bolshiye tsikly konyunktury. *Voprosy konyunktury*, no. 1 (1), pp. 28–79.
2. COVID Innovations (2020). Available at: <https://www.covidinnovations.com>.
3. Eisenstadt S.N. (1973) *Tradition, change, and modernity*. John Wiley & Sons.
4. Lukianets V.S., Sobol O.M. (1998) *Filosofskiy Postmodern*. Kyiv: Abrys, pp. 205–266.
5. Shtompka P. (1996) *Sotsiologiya sotsialnykh izmeneniy*. Pp. 170–171.
6. Mykhalchenko M.I., Horielov M.Ye., Derhachov O.P. (2008) Politychni Zminy v Ukraini v Konteksti Transformatsiinoi i Modernizatsiinoi Paradyhm: Porivnialnyi Analiz. *Suchasna Ukrainska Polityka: Analychni Dopovidi In-tu politych. i etnonats. doslid. im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy*, pp. 7–88.
7. Mikhalchenko N.I. (2001) *Ukrainskoye obshchestvo: transformatsiya. modernizatsiya ili limitrof Evropy?* Kyiv: institut sotsiologii NANU, 440 p.
8. Ortega X. (2020) *Vosstaniye mass*. Litres.
9. Apter D.E. (1968) *Some conceptual approaches to the study of modernization* (No. JA66 A6).
10. Huntington S.P. (2006) *Political order in changing societies*. Yale University Press.
11. Pidhornyi K.Yu. (2009) Teorii modernizatsii: problemy efektyvnoii typolohizatsii. *Visnyk Kharkivskoho Natsionalnoho Universytetu imeni V.N. Karazina. Seriya "Pytannia Politolohii"*, no. 861, pp. 35–42.
12. Alen De Benua (2012) *Korotka Istoriia Idei Progresu*. Available at: <https://firtka.if.ua/blog/view/korotka-istoria-idei-progresu-19804>.
13. Hutorov V.A. (2017) O nekotorykh tendentsiyakh interpretatsii kontseptsii progressa v sovremennoy sotsialnoy teorii. *Voprosy filosofii*, no. 12, p. 33.
14. Koselleck R., Presner T.S. (2002) *The practice of conceptual history: Timing history, spacing concepts*. Stanford University Press.
15. Eisen S. (1967) Herbert Spencer and the spectre of Comte. *Journal of British studies*, no. 7(1), pp. 48–67. DOI: 10.1086/385544.
16. Blaug Mark (2002) Is There Really Progress in Economics. Boehm, Stephan, Gehrke, Christian, Kurz, Heinz D., Sturn, Richard (eds.) *Is There Progress in Economics? Knowledge, Truth and the History of Economic Thought*, Edward Elgar, Cheltenham, Northampton MA, pp. 21–44.
17. Kulchytskyi S.V. *Istorychnyi Protse. Prohres. Entsiklopediia Suchasnoi Ukrainy, Koordynatsiine Biuro Entsiklopedii Suchasnoi Ukrainy NAN Ukrainy*, 2003–2019.
18. Dyurkgeym E., Gofman A.B., Sapov. V.V. (1996) *O razdelenii obshchestvennogo truda*. Kanon.

19. Wikipedia (2020) Imperatyv. Available at: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Імператив>.
20. Rud Yu.L. (2017) Osoblyvosti Stvorennia Imperatyviv Vseosiazhnoho Rozvytku Natsionalnoi Ekonomiky. *Prychornomorski Ekonomichni Studii*. Vol. 22. Available at: http://bses.in.ua/journals/2017/22_2017/55.pdf.
21. Malko A., Matuzov N. (2020) *Teoriya gosudarstva i prava*. Uchebnyk. Litres.
22. Yereshko Yu., Tovmasian V. (2020) Teoriia Finansovoi Polityky Pidpriemstva. *Investytsii Praktyka Ta Dosvid*, no. 15–16 (63), pp. 63–68. DOI: 10.32702/2306-6814.2020.15-16.63/
23. Babchuk S. (2014) Vyznachennia Napriamkiv Modernizatsii Isnuiuchykh Avtomatyzovanykh System Upravlinnia Tekhnolohichnykh Protsesamy Yaki Rozmishcheni U Vybukhonebezpechnykh Zonakh. *Mizhnarodnyi Naukovotekhnichnyi Zhurnal "Vymiriuvalna Ta Obchysliuvalna Tekhnika V Tekhnolohichnykh Protsesakh*, no. 2, pp. 103–107.
24. Khomutenko A. (2018) Sutnist Ta Peredumovy Instytutsionalnoi Modernizatsii Upravlinnia Derzhavnymy Finansamy Ukrainy. *Ekonomika ta Derzhava*, no. 1, pp. 91–96.
25. Honcharuk N., Prudyus L. (2018) Modernizatsiia Derzhavnoi Sluzhby Ta Upravlinnia Liudskymy Resursamy v Ukraini. *Aspekty Publichnoho Upravlinnia*, no. 1–2 (6), pp. 42–51.
26. Toffler A. (1970) *Future shock*. Sydney. Pan.